

ՊԱՅՄԱՆՔ

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Տարեկան 12 ֆր.
Վեցամսեայ 6 «

ԱՐՏԱՍՏԱՆՄԱՆ

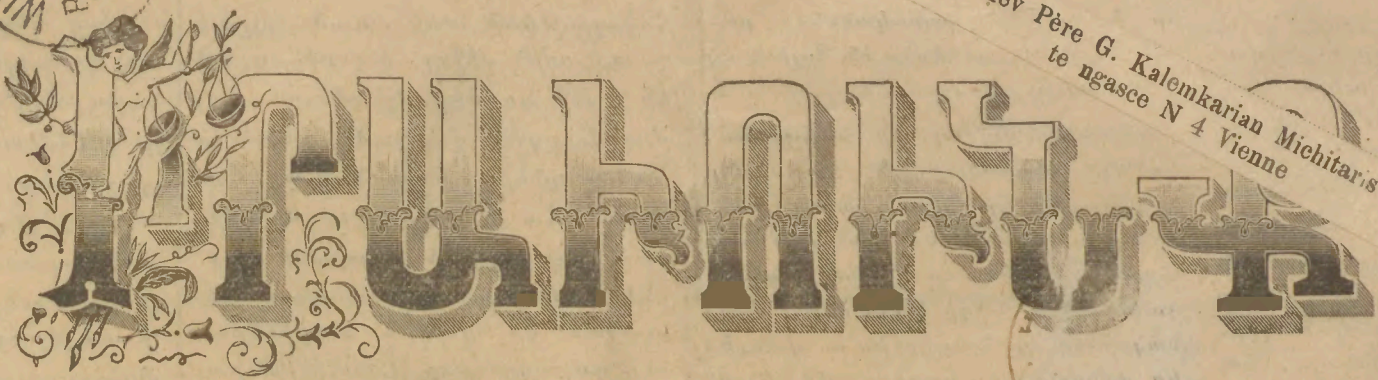
2 րիս մեկ ծրարով
Տարեկան 14 ֆր.
Վեցամսեայ 7 «

ԱՄԵՐԻԿԱ

Տարեկան 2.60 տղ.
Վեցամսեայ 1.50 »

Կ Ա Ն Խ Ի Կ

Մանուցման տղը
20 ասնքիով



Լ Ր Ա Գ Ի Ր

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԵՆ ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ

Rev Père G. Kalemkarian Michitaris
te ngence N 4 Vienne

ՀԱՅՏԻ

Rédaction du journa

„Iravounk“

SA (Bulgarie)

Редакция

на ВѢСТНИКЪ

„Иравункъ“

ВАРНА (България)

Գրութիւնքիս
չիւն տղիքի

ԱՆՇԱՐԺ ԲԱՐԸ

Դասակարգներու էն գործողքը՝ մեր մէջ, Հայ գործն է, որ դատաւարտուած է լացի առաջին նշանը տալու:

Մուշ կը ջարդուի և ահա հայ գործը կատարուի նորէն արցունք ներ ցանել իր եղբայրներուն առջին:

Սասուն կը ջախջախուի և ահա կը հարկադրուի նորէն արիւն ձնել իր եղբայրներուն:

Ահաւոր պարտականութիւն:

Յախառնական բուն է ան, որ վեց երկար դարերէ ի վեր կը պտտի աւերակներու վրայ և ամեն անգամ որ գործութեան լախոր մահացու հարուած մը կիջնէ մեր զինուն, կըսկսի նոր ոգրեր յորինելու և նոր ու մորմոքիչ խաղեր աւելցունելու իր աղիւստը վաւերութեամբ վրայ:

Եւ սակայն ճակատագրային օրերու մէջ կը տեսնեն որ ամեն դասակարգ՝ փոթորկուն կեանքի մը բոլոր արտայայտիչ նշաններովը իր գոյութեան ապացոյցը կուտայ ազդուօրէն և կը ժելագրէ հայ եղբերգութիւն՝ քանի մը սփոխարար շեշտեր ալ աւելցնելու իր աւանդական լացերգներուն վերայ:

Ու լացողի մը համար ինչ աւելի սփոփանք, քան տեսնել, որ իր արցունքներ կը բեղմնաւորին և սրտցուններու շրջանակը կը լայնայ հետզհետէ:

Տո՛ւր գոյժը ու մտի՛ր անմիջապէս բեռնակիրներու շրջանակին մէջ. հոն պիտի գտնես ողբի գործողքը՝ այնքան զօրեղ, որ պահ մը զովացուցիչ քրտնիքի աղբիւրը պիտի դառնայ քու այրած ճակտիդ համար:

Հառաչանքներ, հառաչանքներ, որ հետ գերագրգռուած վիճակ մը, արցունքներ, արցունքներ, որ հետ սրբազան պոթովում մը. ասոնք են, որ կը ստրսնն անոնց էութիւնը և զոհաբերութեան մեծ սեղանին համար ի հարկին անոնց

միտն ու արիւնը կը ցոյցադրեն գիւցազներէն:

Կը տեսնես, որ քամակին բեռն տուած, սրտերին քար կապած, խորունկ վիշտ մը ունին անոնք, զոր անբաժանելիօրէն որդեգրած են, յորմէ հեռէ գուժուած է իրենց թէ՛ արիւնի նոր սահանքներ սկսած են դարձնալ ողորդի իրենց պաշտելի վաթսուր. վշտն հետ սակայն, մաղմաղ կը բակ մըն ալ ունին իրենց ներքո, ըմբռնողական սուրբ կրակը, որ պատրաստ է լափելու, խորտակելու բռնութեամբ սեւ չղթան, որ օր մը չէ օր մը, խոհական ձեռքերու տակ անկա իր վերջնական ահիզ կաղնն ու մարմնացումը ստանալ լրջօրէն:

Տո՛ւր գոյժը ու մտի՛ր արհեստաւորներու շրջանակին մէջ. Օրը օրին ապրող այդ հէ՛զ շրջանակը կարծես երեքտականացիք է. Ես անձամբ տեսիւ եմ՝ ի յուր աղէտին, հայ արհեստաւորին գունդութեամբ թիւը այնքան ուժգին, զոր կարելի չէ վրձնի տակ առնել, առանց մեղանշած բոլորու այդ ալլալումի սրտաճկիկ վեհութեան գէժ:

Ախուրախ՛ր և այդ ախուրախին քով՝ զայրութի պաշտելի փրփուրը. սե՛ւ սե՛ւ մտածումներ և այդ սեւ մտածումներուն ըով, բոցի, հուրի և արեան կարմրութիւնով շիկացած գէժքեր ու երակներ. ասոնք են որ կը խորհրդանշեն անոնց էութիւնը և մոռցնել տալով պահ մը՝ ամենօրեայ տառապանքներ, լացի ու բարկութեան, վշտի ու վրէժխնդրութեան սոսկալի փոթորկով մը կախի՞նք անոնց գործողք կեանքը:

Համա՛կ զոհաբերութիւն, մըշտապատրաստ նոխալներ, որոնք պատրաստ են՝ օր մը չէ օր մը, իրենց արեան լոյսնքը ընծայելու ազատութեան սուրբ սեղանին, երբ պարկեշտ ու խոհական ռահ վիրաններ գէպի տին, ուղղեն անոնց մալուրական բալիւրը:

Յանձնէ՛ գոյժը՝ թուրքիին և տո՛ւր գրաշարիդ. որ շուրէ՛ Ա՛լ անիկա սովորական մեքենան չէ, որ գէշ

աղէկ խմբագրութեան հասած ամեն ինչ շարելու վարձուած, առանց տակնուվրայութեան շարժէ իր թեւերը՝ հոս ու հոն:

Իր մեքենական թեւերը կը կծկին արտակարգօրէն, երբ շարք մը արիւնի նոր էջեր արձանագրելու հարկին տակ կը գտնուին: Ալլալումի յայտնի նշաններ կ'ազատեն անոր գէժքը և խղճուած վշտի մը ծանրութեանը տակ՝ անիկա գուժական խմբագրին գուժական գրաշարը ըլլալու ահաւոր պարտքը կը կատարէ լռին, բայց ամենազուրկ համակերպութեամբ:

Բայց տո՛ւր գոյժը ու մտի՛ր հայրաստներու շրջանակին մէջ:

Տո՛ւր օրինակ բուն. կարծես, հարսանիքի մը նախընթացն է, որ կը տո՛ւր հոն: Բան մը պակասած չէ անոր խրախճանքէն:

Կի՛ն ու խա՛ղ, հայ հայրաստին յաւիտեանական վայելքը, հոն են նորէն՝ իրենց լրբութեան ծայրագոյն աստիճանին մէջ. կանանց սեղանին հարապօրը, մեղի ու հեշտալից քունի մը երազանքը վեր են ամեն նկատումէ, որ կրնայ շահագրգռել զանի, իր բովանդակ կեանքին մէջ: (Բայց ստեղծեան՝ յարգանք):

Ի՛նչ. Մուշ ջարդուի է և կամ Սասուն հիմնադրատեղ բանդուեր. որի՞ հոգ. կուզէ նէ, վառն ալ ջարդուի. հերիք է, որ պակաս չըլլան իր հաճոյքներուն գոյգ մը դերակատարները, որ կը քաղութացունեն իր շըլալիք կեանքը՝ աշխարհի վրայ:

Կերքնում, որ այս է իր կործանքին տակ գաղտնի էն չորուած յանկեղծքը:

Հոգ չէ որ իր անունը Արամ է, Սարգիս է կամ Արթին, Հասանի մը չափ անգուժ այդ մարդը չը սահմակիր երբէք ո եւ է հոնրային աղէտի սեղան, չը նայելով, որ այդ աղէտ ամբողջ աշխարհի խիղճը կը վրդովէ ծայրէ ծայր:

Ի՛նչ. սահմակիլ մը:

Աղբար, մի՛շն իսկ չերիտար անշարժ քարն է անիկա:

Դէս ու Դէն

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԱՆՑՈՒԴԱՐՁ Ի

Միացեալ Նահանգաց, Պուրկարիոյ եւ Թուրքիոյ կառավարութեանց միջեւ կարծուածէն աւելի լուրջ հանգամանք մը ստացաւ ամերիկացի միսիոնարուհի Օր. Սթոնի առեւանգումն ինդիեր: Ինչպէս յայտնի է առեւանգումը Թուրքիոյ հողին վրայ, կատարուած է եւ միւսնոյն ժամանակ առեւանգողներուն ինչ ազգի պատկանիլն ալ դեռ որոշապէս չէ յայտնուած: Թուրքերը կըսեն ու կը պնդեն թէ անպատճառ Մակեդոնացի-Պուրկարիոյ փոխակալներ են, որոնց կեղծանական գովիքէն Սոփիա կը գտնուի, բայց Օր. Սթոնը հիւրասիրող ասպրնջականներուն խօսած լեզուն թուրքերէն լինելը քանի մը պարագաներով հաստատուած է. Թուրքերը ասոր զէժ իբր փաստ ըսին, թէ՛ եթէ աւագանները իսլամ բոլային, խոզի միսով չիսուած երշիկները, որք ճանապարհորդաց պայուսակներէն ելած են, չը պիտի ուտէին այնքան անորոշանք: Բայց կարծէ պիտի տալ այդ Թուրքերուն թէ ողբից ըմպելիներն ալ իսլամներուն խօսիւ արգիլուած է, սակայն Թուրքիոյ մէջ սպառող ըմպելեաց 80 0/0ը իսլամները կը գործածեն: Հետեւաբար կէս առօթի յետեւերը ապաստանող աւագաններուն կերակուրի առանց խօսի գնելու խոզի միս ուտելէն չէ կարելի անոնց քրիստոնեաներ ըլլալը հետեցնել:

Սակայն եւթագրեանք թէ առեւանգողները քրիստոնեաներ են եւ նոյն իսկ պուրկարիոյ, բայց անոնց պուրկար ինկուրէն համար Պուրկարիոյ կառավարութիւնը բնաւ պատասխանատու չի կրնար ըլլալ, քանի որ դէպքը իր հողէն գուրս եղած եւ անկախ ու թրքահայտակ խո մըն մը կողմէ սարքուած է: Այս պարագան անտեսելով ամերիկեան կառավարութեան Պուրկար ինքնապետութիւնը պատասխանատու ճանչնալ ուղղը եւ այս նպատակաւ պաշտօնական դիմումներ կատարելը իսկապէս անտեղի էին: Պուրկարիոյ Արտաքին եւ Ներքին գործոց նախարարները շատ պատշաճ ու արամաբանօրէն պատասխանած են Պուրկար ամերիկեան դեսպանատան, թէ Պուրկար կառավարութիւնը ամեն միջոց ձեռք առած է այդ տեսակ խոմբի մը իր սահմանէն մուտքը արգիլելու եւ անոնց հետ առանց բանակցութեան մտնելու զանոնք հալածելու, ուստի ոչ մէկ կերպով չընդունիր ո եւ պատասխանատուութիւն Օր. Սթոնը առեւանգող խո մըին համար, եթէ նոյն իսկ անոնք մակեդոնացի

Տժգոհ ազնուականն ու թիւերը յայնմհետէ առիթնբն
ւկաւս. փնտռել ժողովուրդը յուզելու. և Նոյեմբեր 30
ին երեսնեւորդ ապրիզարձ 1830ի Յեղափոխութեան,
փողոցներու և և կեկեղեցեաց մէջ ուրախութիւնը
հանդէսք կատարուեցան, որոնք անբողովուրդ
ազալին զբռնի կը կրէին: Այս ուրախութիւննց մէջ
բարեկամ ժողովրդեան Քաշուխքը և Քալինքը
զօրավարաց պառակեցները. ազգային երգեր ելգուե-
ցան, յորս մասնաւեօք մին պարզապէս Լիհաստանի
հառաջանք մ'էր ընդգէմ բունկալուութեան. Այս ա-
ռաջին անպատուհաս փորձը զիրենք խրախուսեց
երկրորդի մը: Փետրուար 23ին տարեկարձ կրօնու-
րի պատեհադամին. Երկրապործմալան ընկիրութիւնը,
որ ազգային յուզման գլուխ անցեր էր, ընդհանուր
հրաւերներ դրկեց մեծ հաւգիսիւ ասօ՛ւելու այս տա-
րեկարձը: Բազմախուռն թափոր մը որուն առջեւէն
կեդրեար երիտասարդ մը բարձր բռնած Լիհաստանի
զբօշակը, ուղղուեցաւ գէպի կառավարչին Պալա-
տը, ուր ժողովք գումարուած էր Եկիրադորձ Դա-
ստուն շատ մը ջարտօքմանց համար. բացց պալատը
չհասած՝ ձխաւոր ռոտիկանք բռնութիւնով ուղեցան
ցրեւել ամբար, որ դէմ դրաւ. գինուորք ստեբեր

խաղաղութեան պաշտօնին կոչ-
չուած է: 1873ին, այդ պաշտօնը
թողելով՝ 1874էն հանրագումար
նախարարութեան մէջ
կազմուած խնդրագրերու և հա-
շիւներու քննութեան յանձնա-
գումարին անդամ կարգուած է, ինչ
պէս նաեւ միեւնոյն տարին, երկ
րորդ անգամ ըլլալով՝ թաղապե-
տութեան Զ. շրջանակին նախա-
գահի պաշտօնը վարած է: Դար-
ձեալ նոյն տարին, Պալատի ասօ-
նին արժանանալով արտաքին
գործոց նախարարութեան խորհր-
դական կարգուած է: Այսինքն մը
լափ արտաքին գործոց նախարա-
րի պաշտօնը վարած է իբր փո-
խանորդ: 1875ին, նոյն պաշտօնը
թողուցած է, 1879ին, գործակալ
արտաքին գործոց նախարարու-
թեան խորհրդական կարգուած է:
1880ին, կ, Պալատի մէջ պոմա-
քուած հիւրանական սահմանադրի
գեւապանախորհուրդին անդամ կար-
գուած է: 1881ին, առաջին կար-
գի Սէնիտիէ պատուանշան ստա-
ցած է: 1882ին, բաթանի լոյսն
նախագահ անուանուած է: 1883ին,
առաջին կարգի (յս մանրէ պատուանշանին արժանա-
ցած է: 1814ին, սէֆէր սուսուն,
արտաքին գործոց խորհրդականի
պաշտօնէն քաշուելով, քանի մը
ամիս յետոյ, երրորդ անգամ ըլ-
լալով դարձեալ նոյն պաշտօնին
կոչուեցաւ: 1885ին, խորհրդա-
կանի պաշտօնը պահելով հաճեալ
Պալատին այստեսովոր պատուի
թակի պաշտօնին կոչուած է, իմ-
թիաղի ոսկի և արծաթ շքադրամ-
ներուն արժանանալով: Բարձր.
Յարութիւն բաշտ մինչև իր մահը
պահեց արտաքին գործոց խորհր-
դականի պաշտօնը: Նաեւ երեք
տարի առաջ Պետական խորհուր-
դի քաղաքային ճիւղին անդամ

կարգուեցաւ, և չորս հինգ տարի
առաջ օտար տէրութեանց հետ
առեւտրական դաշնագրերու կը ք
ման յանձնաժողովին աշխատակ-
ցեցաւ: 1887ին վեզիրութեան աս-
տիճանին բարձրացած է:

(Շարունակելի)

ԹՂԹԱՍՈՒԹԻՒՆ

ՍԻԼԻՍՏՐԷ. 10 Հոկտ.

Ներկայ վարժարանական տարեշը-
ջանի սկիզբը, մեղի անձանօթ պատ-
ճառներով, Սիլիստրէի դպրոցական
գործերը իրեն ժամանակին կարգա-
դրուելով քիչ մը ուշիկի մնացած են.
ասոր համար քաղաքի Պատ. Թաւ.
խորհուրդը, բաւական հաւնութիւն տը-
նորնութիւն մը բրաւ:

Ամսոյ 7ին Ստան Ժողով մը գու-
մարելով, յետ թիւ ու գէմ վիճարա-
նութեանց, Ներկայից միաձայն հա-
ւանութեամբ երեք անձեր ընտրեց —
օգնական տեղւոյ դպրոցական հոգա-
բարձութեան — ու միանգամայն՝ բա-
ցարձակ լիազօրութիւն տուաւ նորըն-
տիր օգնական հոգաբարձութեան վար-
ժարաններու արդի անդամացողի վի-
ճակի բարելոյման համար՝ իրենց կա-
րողութեան սահմանին և գիտակցու-
թեան դորածին չափով գործել, ու
սրբան կարելի է՝ չուտով վարժարան-
ները իրենց բազմացուած վիճակին
մէջ դնել:

Նորընտիր օգնական հոգաբարձու-
թիւնը, նախկին հոգաբարձութեան
հետ համընդհանր, արդէն գործի ձեռ-
նարկած է. ու կը յուսանք որ իր
կոչման գիտակցութիւնը ունեցող Տը-
նօրէն ուսուցիչ մը մօտ օրէն գանե-
լով պիտի յաջողի ավարտել հսկողու-
թիւնով մը Սիլիստրէի հայ մանկաւոյն
տնօնային զաստիարակութեան գործին
քիչ շատ օգտակար ըլլալ:

Այս առթիւ աւելորդ չեմ նկատեր
գրել որ, Սիլիստրէի Ազգային Երկ.
վարժարաններու պիտաճէն, քաղաքա-
մամբ Վառնայի, Տօպրիի ու դեռ ու-
րիշ տեղերու, իր համեստ վիճակի մէջ
հաւասարաչափուած ու ապահովուած

է: Իր կրթական մշակները, առանց
առաւելանքի ու քննադատութեան, իրենց
մտաւոր անայտնի աշխատութեան ար-
դար վարձքը կրնան ժամանակին գան-
ձել ու ապրել, բաւական է որ ըլլան
անոնք պարտաճանաչ ու իրենց փա-
փուկ պաշտօնին գիտակից:

ԱԶԳ

Սօֆիայի եկեղեցւոյն և նախակը-
թարանի համար արժանաւոր քանանա-
յի մը և վարժուէի մը պէտք կայ.
փոփաքողը զիմէն նախակով առժամ-
եայ խնամակալութեան ատենապետին:

Ս. Արճունի

Սօֆիա

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պոլսոյ Գաղ. Ժողովը իր անց-
եալ ուրբաթ աւուր նիստին ու-
շաբթու թեման առաւ Պալատին
առաջնորդութեան վիճակին կող-
մակերպութեան համար Ստեփան
բաշտ Ապանեանի կողմէ Ժրագ-
րուած հրահանգը, և սկիզբումը
ընդունեց զայն, որոշելով որ Պատ-
րիարքան իր իրաւունքով բարձրա-
տիճան եկեղեցական մը աշխատ-
չ Պալատին գրկուի, որ իշխող
հրահանգին պարտադրութեան նախ-
նական միջոցները ուսումնասիրէ
և անոր կարծիքը լսուելէ ետքը,
անգամ մըն ալ նոյն հրահանգը
քննութեան առնուի, կորեւոր բա-
րենորդութեան սահմանին, ազգ-
եկեղեցական օրէնքներու սկզբունք
ները ուղեցոյց ընդունելով, և յե-
տոյ տեղի ունենայ վերջնական
գործադրութիւնը: Ժողովը Պատ-
րիարքին յանձնեց կրօն. Ժողովոյ
որոշման ենթարկել նոյն հրահան-
գը և ապա պատշաճ ի գործ դը-
նել:

—Տ. Սահակ եպիս. խապա.

հան գրութեամբ մը Պատրիար-
քարանի իմացուցած է թէ Սիսի
կաթողիկոսական ընտրութեան
գործին ձեռնարկուած և տմայս
15ին ժողովականները ի նիստ հը-
րաւորուած են:

—Վ.հ.հ. կաթողիկոսը սեպտ.
20-21 թիֆլիս միտցեր է. Տ.
Սուքիաս արքեպ. Պարզեանցի
Մայր-Աթոռի մէջ կաէկուր պաշ-
տօն տրուած է կըսուի: Նաեւ
Սիսիոգի անդամներուն մէջ ալ կա-
րեւոր փոփոխութիւններ եղեր են:

—Եկեղեցական երաժշտութիւնը
ազգ. վարժարաններու մէջ պար-
տաւորիչ ընելու խնդրին համար
երսժիշտներէ բաղկացեալ յանձ.
նախորդ մը կազմուած էր. աչդ
Ժողովը իր տեղեկագիրը Պատրի-
արքին մատուցած է:

—Տ. Գէորգ եպիսկ. անդեկագ
րութեանց վրայ Պատրիարքը Դը-
րան թաղերը մը ուղղած է, որուն
մէջ պարգուած է Ասորիներուն
Երուսաղէմի մէջ վերջերս յաբու-
ցած սեփականութեան խնդիրը,
որ պատմական հիմ չունի ըստ:
Նախարարաց խորհուրդը այդ
թաղերին հետ նկատողութեան
առած է նաեւ Երուսաղէմի կա-
ռավարչութեան կողմէ զրկուած
տեղեկագիրը, որուն մէջ հաստա-
տուած է Հայոց իրաւունքը. զոր
չեն ուղեր ճանչնալ Ասորիները:

—Ստացանք «Հանդէս Ամօր-
եայի Սպասմանքի թիւը, որ
զարգարուած է շքեղ պատկերնե-
րով, որ վիճենայի միաբանութեան
պատկանող եկեղեցական ու վա-
նական շէնքերը կը ներկայացնեն

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

Բարիդի հոգակաւոր բժշկներէն Տթ.
Բօլ կառնօ նամակաւ մը պատրաստա-

նին հանդէս ի պատեանէ և այնպէս ոկսան վա-
նել, զոմանս վերադարձելով և զոմանս կալանաւո-
րելով: Ըսուած է նաեւ որ մեռած մը եղած ըլլայ:
Երկու օր վերջը նմանեալ մը փողոցէն տարուելով,
խառնիչը գոչեցին ժողովրդեան որ այդ ա՛ ճը 25ին
ցոյցի ժամանակ սպանեալ էր: Ամբողջ երթալով
ստուարացաւ և սկսաւ քար նետել կարկառօն
ոստիկանաց վերայ որոնք կողքէին ցրուել: Ոստի-
կանք այն ասին գէնք գործածեցին և եղան բա-
զում վիրաւ որք և երեք մահուալք:

Յայնմհետէ ապստամբութիւնը յայտնի էր. բո-
լոր կրպակները զոքուեցան, իսկ մրով ժողովուրդը ան
գէն և աննպատակ ազատական երգերով այս ան-
գը կը տարուերէր. բնաւ չի վախճալով ոստիկա-
նաց սպանալիքներէն և գէնքերէն, միանգամայն
ձկու մը մնաս չըրելով: Կորչաքով իշխանը մե-
ծապէս տաղնս պած հրատարակութեամբ մը յայտ-
նեց իր մեծ վիշտը. պատուիրելով որ զատաւատ-
նական քննութիւն ըլլայ սպանեալոց նկատմամբ,
յանձն առաւ ժողովուրդը հաճելու համար որ ա-
կանաւոր քաղաքացոյց մէկ Ապահովութեան Յանձ-
նաժողով մը կազմուի. հանդիսաւոր թաղումն ըլ-
լայ փետրուար 27ի անկեղոց և կայսեր ուղերձ մը
ղրկուի որով ինչ ժողովուրդը կը խնդրէր «Ազգ մը
որ ինքնին է» առանձին օրէնսդրութիւն մը ունե-
նայ իրեն համար՝ անձնական միայն միութեամբ մը
կայսեր հետ:

Աղիքստեղը Բ. այս ապստամբական յուզման
անդէն զինուոր չպատասխանեց. նա մանաւանդ
մարտ 26ին կայսերական հրովարտակ մը՝ կը հա-
տառէր լեհացի պետութեան Ատեան մը և կանո-

նադրութիւն մը հասարակութեանց, գաւառաց և
կուսակալութեանց ժողովներու ընտրութեանց հա-
մար: Դարձեալ ի վարչաւիս մասնաւոր պաշտօնա-
րան մը կը կազմուէր կրօնից և Հասարակաց կը-
թութեան, որուն պաշտօնային կ'անուանուէր մար-
քիզն Վիլլէֆուքի, որ 1831 Լեհաստանի յեղափո-
խական վարչութեան գեպան գացած էր ի Լանդաւ
և այժմ ևս ընտիր ազգասէր մը կը համարուէր.
միտնդամայն հաճելի Ուստոյ վարչութեան:

Սակայն ժողովուրդը զո՛չ չեղաւ այս առանձնա-
չնորոշութեամբ. իշխանն իրաւաբով գրեթէ ազեր
սելով ի հանդարտութիւն կը յորդորէր: Ազատա-
կանք պարգաւէս սկսան անկախ Հասարակապետու
թիւն մը պատմելի և շարունակուեցան փողոցաց
մէջ սպազգեաւ իստմը իստմը ազատական երգերը:
Վարչութիւնը իբր դարձան՝ ցրուեց Երկրագործա-
կան ընկերութիւնը, զոր պատճառ ևս զրդի կը
համարէր յուզմա՛ց. սակայն ընդհակառակը ժող-
ովուրդը բողբոլին զայրացաւ: Մեծ թափով գնաց
ազգային երգեր հնչեցնելու Փետրուարի անկեղոց
գիւղեմանին վրայ. ապա ուղղուեցաւ Երկրագոր-
ծական ընկերութեան պալատը. պատուհանէն պար-
զուեցաւ լեհական դրօշը, յետոյ յոյն լազմութիւ-
նը գնաց Բնկերութեան նախագահին Ջամայքի
կոմսին առնը և ապա կառավարչին պալատը ուր
հնչեցոյց լեհ ազատութեան երգը: Իշխանը զինուոր
ները դուրս հանեց: ապա ինքն ալ հեծեալ դուրս
եղաւ յորդորելով ժողովուրդը որ ցլուին: Բայց մը
տիկ ընող չկար: Կորչաքով քանի մը վարչական
չուարեալ մնաց, չկրցաւ արիւնհեղութեան հրաման
մը տալ: Զգուշեցրը մի առ մի զինուորանոց զը-
նել:

կեց: Յետոյ ինքը ևս քաշուելու յուզեալ ժող-
ովրդեան ծաղրածութեանց նշաւակ եղած:

Ապստամբը կարճեցին որ յաղթանակ մը տարին
և գլխաւորը առաւել ևս զրգոցեցին ամբիւր չի
վախճալու: Երկրորդ օրը նոյն տեսարանք նորոյ-
ուեցան՝ յորոցաց և կուսակալին պալատան գի-
մաց: Ամեն ջանք եղաւ որ ժողովուրդը ցրուի.
կըր անհնարին եղաւ, այն ասին թմրի ձայնով և
րեք անգամ ժողովրդեան կարգադրեցաւ ցլուելու
հրամանը, երբ ժողովուրդը սուլելով և քաղով
պատառիտն տուաւ, այն ասին հրաման եղաւ ու-
տիկանաց գաշային լայնքէն վանել զամբիւր: Բայց
ապստամբութեան կազմազք, կանխաւ ամենայն ինչ
նախապետեցին. ոստիկանաց յարձակած ժամանակ
եկեղեցական թափօր մը հասաւ խառնութեան վա-
րը, որուն առջևէն կըրթային Սրբոյ պատկեր-
ներ: Թափօրին անցքը երկու ժամ տեւեց և ոստի-
կանք յարգանք ոտնպնտած էին կենալու: Թափ-
օրէն վերջը ժողովուրդը չըրուեցաւ. և երբ ոստի-
կանաց ջանքը անլսելի եղաւ, հրաման եղաւ զին-
ուորաց հրազէնք գործածել: Հարուածք առաջին
անգամ օղը պարպուցան, որոնց պատասխանեցին
պատուհաններէն կարկառանաւ քարերը, յորոց չոս
զինուորք վիրաւորուեցան և երկու ևս մահուալք
կը համարուին:

Պատմ. Հ. Ս. Նոյրիւսան

(Շարունակելի)

—)o(—

կանոններն ընդհանուր է Տօթթ. Գօթի, հիմնականում անասունի մը չի-
ճուկով պատուհաններու, որպէսզի լու-
սաքանութիւնն խնդիր թէ՛ դուրսային
հիմնութեամբ կրնայ տարախուր ժառ-
գոց ալ եթէ փորձին արդիւնքը հաս-
տատկան ըլլայ ո՛ր աստիճան մը
զոտիչութիւն պէտք է մտնել ուսու-
սի համար, որպէսզի հիմնականում
անասունի միտ չի գործածուի խոհա-
րաններուն մէջ: Տօթթ. Կոտո ըսած
է Տօթթ. Գօթի թէ «Ձեր տրամագրու-
թեան ապին եւ ուր որ ուզէք Բա-
րիք թէ Պէրլին, ի՛նչ պայմաներու
տակ որ ալ ըլլայ»: Եւսակը Տօթթ.
Կոտոյի առաջարկը մեծ անձնուիրու-
թիւն մըն է. քանի որ շատ մասնա-
գէտներ կը պնդեն թէ՛ դուրսի հի-
մնութեամբ մարդոց ալ կը չփորձանձու-
թէն հակառակը պնդողներն ալ շատ
կան:

* Ֆրանսացի երիտասարդ մը Կա-
զոտիէ, որ Ամերիկա կը գտնուէր,
1895ին Ֆրանսա վարձաւ ըստ օրինի
գինուորագրուելու համար. Բայց վեր-
ջին աստիճան բարեպաշտ ըլլալով,
Ս. Գրոց «Մի սպանաներ» պատգէտը
տառական իմաստով անհերքելի ըսա-
ւոր սպաններուն. — «Ի՛նչ որ կուզէք
ըրէք, որչա՛փ ժամանակ կուզէք կը
մնամ զինուորական ծառայութեան
մէջ, բայց մի պարտաւորէք զիս զէնք
կրելու: Ինչո՞ւ կը դատապարտէ այդ
գործը»: Երիտասարդին այս խնդրան-
քը անխելի մնաց, ու նա պատերազ-
մական ատենանին կողմէ երկու տար-
ւոյ բանտարկութեան դատապարտուե-
ցաւ: Բանտէ ելնելէ վերջ կրկին նոյն
բանտ կրկնեց, երկրորդ եւ երրորդ
անգամ ալ դատապարտուեցաւ. բայց
վերջապէս Դատական նախարարի միջ-
նորդութեամբ անոր հրամայուեցաւ որ
սպառնալից մէկ դիմանին մէջ գրա-
գիր ըլլալ, որ զէնք կրել չի պարտա-
ւորուի:

* Գինով հայրերուն իրենց զաւակ
ներուն վրայ ունեցած հայրական ի-
րաւունքը սահմանափակելու, պակսե-
ցնելու համար, օրէնք մը կը պատ-
րաստուի Ռուսիոյ օրէնսդիր ժողովին
կողմէ:

* Ամենէն շատ պատուանշան ու-
նեցող գերմանացի անձնաւորութիւնն
է Վիլհելմ կայսեր պալատան մայրնալ
կոմս Էօլէնպուրկ, որ իրաւունք ունի
66 պատուանշան կրելու, որոց մէջ
ամենէն կարեւորներն են Ռուսիոյ Ս.
Անդրէասի եւ Բրուսիոյ Սեւ Արծուի
պատուանշանները: Պիզմարք իշխան
եւ Մարէշալ Մօլլքի անգամ այդ թի-
ւերուն չհասան, առաջինն ունէր 54
պատուանշան եւ երկրորդը 44:

* Մօրը կողմէ մութ գիտնալարկի
մը մէջ բանտարկուած Օր. Պլանշ Մօ-
նէի գաղտնի վճարուեցաւ վերջերս: Ան-
գղոթ մայրը արդէն մեծած ըլլալով
օրիորդին եղբայրը մօրը կուսկին կամ
պատուէրին անստիճալ, իր քոյրը բան-
տէն հանած չէր: Դատաւորը նկատե-
լով թէ յանցանքին բուն հեղինակը
մայրն, միւսած է որ երկար տարիներ
միշտ գոց պահեց իր աղջկան սենեա-
կը, մերժեց անոր հարկաւոր ուսու-
սող տալ. այնպէս որ 1901 մայիս 23
ին աղջիկը նոյն սենեակին մէջ զըտ-
նուեցաւ փտած խշտիքի մը վրայ
պառկած՝ զարշառոյր սնունդի կտոր-
ներու եւ ո՞րիչներու մէջ, մայրինը
բոլորովին մերկ ու ծակծկած՝ սղոտտ
վերմակով մի փաթկում, եղունգնե-
րը չափազանց երկնցած: Նկատելով
որ Օրիորդին եղբայրը իր քրոջ ծանր
վիճակը գիտնալով, մօրը պատուէրին
համաձայն գոց պահած է զուտը, ու
քոյրը թողուցած այն զաւրի խուցին
մէջ անխաչտան: Դատաւորը եղբայրը
մօրը մոզակից գտնելով, դատապար-
տեց 15 ամսուան բանտարկութեան եւ
զատական ծախքերու վճարման:

ՀԱՎԱՍՏԱԹԸ ԲՕԼԻԹԻԳԻՅԷ

ԹԻԻՐԳԻԱ

Սուլթանին եւնի պիր իրատէսի
խալաբար խորթիւնն մէջթէպ.
լէրինտէն էվաւարընը չըգարմագ
էմր իթմիշ տիր: Սլտանպօլտան
թանա վերլիմիշ օլտն իշպու հա.
վատիս խրիթիւյանյարա գարշը
Սուլթանին խուսուէթ ու թաւ.
սուպը արթմադգա արթմագտա օլ-
տըղընա եւնի պիր տէլի տիր:
Պիր հիքիւմտարտա պու տէրէճէ
թաւաւալ վէ թապաւարընա խու-
սուէթ օլտըղը հալտէ, գարշը
օնտան նէ՝ ատալէթ պէթլէնիլէ.
պիլիլ:

— Պունտան էվէլ Պապը Ալի-
տէն Ֆրանսիոյ սէֆարէթինէ օլ-
նան վրա մուծպիլիլէ կէօմրիկ
լէր իւլէրինէ Ս. Թիւպէնիլէ վե-
րիլիլէ օլտն հէվալէնալէրին
վերլիլէմէսին Սուլթան Սալիլէ
նազըրնա էմր իթմիշ տիր: Թիւրք
տէվալիլտէ կէզէն թիվալէթէ
կէօրէ. մէջիլիլ վիթէլա Ֆրան-
սանըն թալէպի իւլրէ, Լօրէնտօ
վէ թիւպիլիլէ մաթլուպթըրն
տէրհալ էօտէնիլիլէսին թալիլ
գարարա ալմըշ. հալպուքի թիւրք
լէրին պու շայէթը մախսուս եւ.
բըլմըշ եալան օլտըղըն «Թան»ըն
Սլտանպօլ մուխպիրի պիւտիլիլ:
Էլտն Ֆրանսիոյ սէֆարէթինէ պու
պապտէ ըստի պիր ճէվալ վերլի-
մէմիշ տիր. վէ կէրկիլիլ տէվալ
իտիլօր:

— Սլտանպօլտա իթալիւլը իքի
անարշիթ թուլմուշ օլտա.
իթալիւլ էլիլիլ թաւաւան թալի-
մալ տաւան տէկին մէրգու իքի
շախսըն Պապը գապիլիլտէ թէվ
գրֆ օլնմալարընը ընա իթմիշ
տիր:

— Ամերիկոյր Սիւ Սլտն էլտն
շաղիլէրին էլիլտէ պուլմըյօր.
Բէսմի թիւրք տալիլէրինտէ պու
զըլըն Մաքիլիլիլ գօթիլիլէսի
լէ միլթիլիլ պուլմաղընը
իտաւա իտէրէք, քիլիլիլթիլ պիր
մէպուլ էլտէ իթմէք իշխն պու
թէլապիլէ միւրաճալթ իթմիլէ.
րինի սէօլլէյօլար:

— Էլտէրաւտան Պէլմիլին
ալտըղը մալիմաթա կէօրէ, Մուշ-
տա 2000 էրմէնիլէր պիր արիլէ
իլէ ըուս գօնսօլսընա մուրաճա-
ւալիլ, թիւրք մէղալիլիլտէն իւ-
թիլալա իշխն, ըուս քիլիլէսինի
գապուլէ Բուսիանըն մուհաֆա.
զօսը տլթընա սըղընմագ արզու-
սըն պէլան իթմիշտէր:

ՏԱԽԻԼԻՅԷ

Թալիլը մուհաֆէմէյէ ալմըշ
օլտն սապըղ նազըրլարտան Ս. ի.
վանէլիլ վէ Ս. Թօնէլիլ իշխն
գօթիլիլէ մալիլաւ 50000 ֆրանկ
քէֆալէթիլ նագտիլէ ալմընալըն
վէ արսի հալտէ մէրգուլմանը թէվ

զըթ օլնմալարընը իտէլթը գա-
րարա ալմըշ տիր:

— Կէլէն բազար կիւնիւ 29 մէ.
մէպուս իշխն իճրա օլնման ին-
խապթտա 12 Յանգօպթիլ վէ
6 Գարապիլիլ գապանըյար
տիր:

ԲՈՒՍԻԱ

Բուսիանըն Բաֆօլթիլ շէրինտէ
քէօլիլէր պէլիլտէ շէտիտ պիր
գապիւ գուհուս իտալ, թաւա
ֆէյնտէն խալլը թէլէֆիլաթ օլ-
մուշ, վէ նիհալէթ ալթէրին միւ-
տալէլէսի իլէ միւտարէպէլէ նի-
հալէթ վերլիլիլ տիր: Պու քէօլ-
իլիլէրին էքսէրիսի ֆանաթիլ խը-
րիթիլիլալ օլուպ, գօնթ թու.
լըսթօնըն մէպտէլէրինէ թիւլթ
իթմէքտէ օլտն տիլէր պիր թա-
ղըլ քէօլիլէրլէ վուրշալմըյար.
իշպու հարէքթիլ ըուս քէօլիլէր
տէ տուիլ միլթէրագըր վէ մէպտէ
սահպիլ ֆըրգալար հուսուլա կէլ-
մէքտէ՝ օլտըղըն կէօլթէրին,
եւնի ինզապ (յեղափոխութիւն)
եաղընալմըյար տէմէք տիր:

ՍԵՐԳԻԱ

Սերպիանըն Սըրբիլիլալ (գա-
մարա) ալմըլմըշ տիր: Գրալ Ալէք-
սանդը նուլթընտա պիլիլտէ տէվ
լէթլէր իլէ միւնաւէպալթ աս-
լտանէտէ պուլմըյարընը վէ
լուս տէվլէթինէ էսկի մէվալիլ
րէ թէվլէտնուշ վէ էմիլիլթը քիւս
միլիլտէ օլտըղըն Ս. ստիլա իլէ
Սերպիանըն մէնաֆիլ նօգթալմըն-
տալ հիւսի միւնաւէպալթ օլ-
տըղարընը վէ թիւրքիւ իլէ.
Սուլթանըն սուհրէրլէրիլիլ սա-
լէսինտէ, կէրկիլիլ պուլիլմաղը-
ղըն սէօլլէմէքլէ պէրապէր, էս-
կի Սերպիանա Արնաւալարըն
ուլիլաւալմըղընա Սերպիանըն
կէօղ գաւաւալարընը իւլթէթէն
պէլան իթմիշ տիր: Գրալ նուլթ-
ղըն ոսն գըսմընտա մէպուլարա
խիլթալէն օրտուրն գուլթէթէլ-
տիլիլմէսինի թալթիլ իթմիշ:

Հէր տէվլէթ իլէ տօսթ օլտըղը
հալտէ, օրտուր գուլթէթէլտիր-
մէկէ թէլալ կէօսթէրմէսի, պու
տօսթըղարընէ էստաղը օլտըղը-
նը իմա իթմէլ մի:

— Գրալ Ալէքսանտր եւնի Գա-
նուլը էսասի իշխն ըստի եւմիլի
իճրա իտէրէք, էհալիտէն ալմըշ-
լանմըշ տիր:

ԿԻՐԻՏ

Ուզուն սէնէլէրտէն պէրու մէ.
հաֆիլիլ սիւսալիլիլ իշթիլալ ի-
տէն կիրիտ մէնէլէսի եւնի շու-
կիլիլէրտէ եւնի պիր ընէլ քէսպ
իթմիշ տիր: Ֆրանգֆօրթէր Յայ-
թունկըն ալտըղը մալիլմաթա
կէօրէ, կիրիտին Եունանիլթան ի-
լէ պիրլէտնիլիլ իւն իթմէք ի-
շխն Բուսիա Բընի Եօրկիլէ մէ-
ղունիլթ վերլիլ. Ֆրանսա վէ
իթալիա տալիլ հիւսիլ թիլալ կէս
թէմիշ օլուպ, ինկիլթէրա էլան

պու պապտէ պիր ըն պէլան իթ
մէմիշ տիր:

«Թալմըղըն» զաննընա կէօրէ,
Նոյնմըն Լու Եունան տալէրի
կիրիտ կիւսալ, տաւանըն Եու-
նանիլթան իլէ պիրլէլիլ օլտը-
ղըն իւն իտէլէքլէր. վէ օրտաւ
պուլմընէն էնէպիլ մուհաֆըղ ու-
տալիլ տէրհալ շէթիլիլ կիտէլէք
տիր:

Քէզա իւլթէթէն պիւտիլիլտի-
կիլիլ պիւնէն, շիմիլ Եունան տա-
նանմաղը շանագալէ պօղաղընա
եաղըն պուլմընալ, իճալիլ հալ
թիւրքին կիրիտէ տալէր եօլա.
մաղըն մէնն իտէլէք իմիշ, Պու
հալտէ, Եունան. Թիւրք մուհարէ-
պէսինտէ, սիւթիլիլթէ սէյրիլիլ
սըֆաթը ալան ըստ զըրհըլարը
պու տէֆա իլիլալ վալթէ իտէ.
ճէքլէր, վէ Սուլթանըն էլիլիլ էօր
մէք իշխն Եօլա չըգմըշ օլտն Եու-
նան ալմարալ պիլիլտէ պիլիլտէն
մուղալիլ հարէքթիլտէ պուլմընա-
ճագ, Պու հալլէրէ տիրմաթըլ
ճիլթէսի տէնիլիլ:

ԱԽՍՏՐԻԱ

Աստրիա վիթէլա ընիսի վէ
խալիլիլ նազըրը գօնթ կօլու-
լիլալիլիլ վէֆալ իթմիշ օլտը-
ղը սօն թէլէկրաֆ պիլիլթիլ տիր:

ԹՐԱՆՍԻԼԻԱ

Պօլըրլիլ եւնիտէն պիր պէլիլթ
ինկիլիլ տալէմիլ եւսիլ ալմըլար.
Քաֆալալթ հօգ տիր:

— Ամերիկաւա ընթ թէսիլիլ
զալթլալ եւնի ճուհալիլթ ընիլի-
սի Ս. Բուլթիլթէ միւրաճալթա
ինկիլիլթ. Պօլըր մէնէլէսիլիլ Լա Հէյ
տէքի սուհ գօթիլիլտէն իհալէ
օլնմաղը պապընտա թէվաւալթ
իթմէսինի թէլթիլ իթմէքտէ պու-
լմընալարընը ճէրիտէլէր եաղը-
յօր, պու Եօլտա պիր թէվալիլ-
թին ինկիլիլ տէվլէթինտէն ընտ.
տի հալիլտէ, նէթիլիլտէ նէ օլտ-
ճաղը շիմիլիլ պիլիլմէլ:

«ԻՐԱՆԻԱՆՔ»-Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

Խաչիկ Գէորգեան իպարիլ. — Ազգ.
թերթ մը խաղիլ կամ անոր բաժնե-
գինը իւրաքանչիւ, գողութիւնէ տալիլ
բացարձակ սրկալալթիլն է, հրէշու-
թիւն է, այս գիտցէք ու ըստ այնմ
վարուեցէք:

Տ. Ն. Յակոբ. Ճուսաւ. — Շնորհա-
կալութեամբ ստացած ենք ձեր ներ-
կայ տարւոյ ալմըղը բաժնեգինը.
Վատա պէտք է ըլլալ թէ կրկնալմը-
ճարով, ռըգօնալիլ, զրկուած նամակ
ու գրամ անպատճառ մեր ձեռք կը
հասնին, եւ անմիջապէս հաշույ կար-
ճանագրուին:

Տ. Ա. Շ. Պոգրէլ. — Անձնական
խնդիրներով պէտք չէ զբաղեցնել մեր
ընթերցողները, ուստի չի հրատա-
րակուիր ձեր բաց նամակը: